

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

П'ЯТА СЕКЦІЯ

**СПРАВА «ОЛЕКСІЙ МИХАЙЛОВИЧ ЗАХАРКІН ПРОТИ
УКРАЇНИ»
(CASE OF OLEKSIY MYKHAYLOVYCH
ZAKHARKIN v. UKRAINE)**

(Заява № 1727/04)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

24 червня 2010 року

ОСТАТОЧНЕ

24/09/2010

Текст рішення може підлягати редакційним виправленням.

У справі «Олексій Михайлович Захаркін проти України»

Європейський суд з прав людини (п'ята секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

Пеер Лоренцен (Peer Lorenzen), Голова,

Рената Ягер (Renate Jaeger),

Карел Юнгвірт (Karel Jungwiert),

Райт Маруст (Rait Maruste),

Миряна Лазарова-Трайковська (Mirjana Lazarova Trajkovska),

Здравка Калайджиєва (Zdravka Kalaydjieva),

Михайло Буроменський (Mykhaylo Buromenskiy), суддя ad hoc,

та Клаудія Вестердік (Claudia Westerdiek), Секретар секції,

після наради за зачиненими дверима 27 квітня 2010 року

постановляє таке рішення, що було ухвалено у той день:

ПРОЦЕДУРА

1. Справу порушено за заявою (№ 1727/04), яку 21 листопада 2003 року подав до Суду проти України на підставі статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція) громадянин України Олексій Михайлович Захаркін (далі — заявник).

2. Заявника, якому було надано юридичну допомогу, представляв пан А. П. Бущенко, юрист, який практикує в м. Харкові. Уряд України (далі — Уряд) представляв його Уповноважений — пан Ю. Зайцев.

3. Заявник стверджував, що він зазнав поганого поводження з боку працівників міліції та що не було проведено ефективного розслідування цих подій. Заявник також стверджував, що його було незаконно затримано, і що після затримання він негайно не постав перед суддею.

4. 5 лютого 2009 року Суд вирішив направити заяву Уряду. Суд також вирішив одночасно розглядати питання щодо суті та прийнятності заяви (пункт 3 статті 29).

ФАКТИ

I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

5. Заявник народився у 1979 році. На час подій він проживав у м. Калуші Івано-Франківської області.

A. Затримання заявника та стверджуване погане поводження

6. Близько 16 години 17 травня 2003 року на шляху із Івано-Франківська до Калуша заявника зупинила міліція, оскільки отримала

інформацію про те, що заявник, раніше судимий за крадіжку, може бути причетним до нещодавно скоєних у цьому районі крадіжок.

7. Під час обшуку машини заявника працівники міліції вилучили розсувний ключ, рукавиці, два кишенькові ліхтарики та деякі інші речі. Як стверджувалось, вони також знайшли в машині заявника та у нього в кишені невелику кількість маріхуани. Зі слів заявника, маріхуани у нього ані при собі, ані в машині не було.

8. Після обшуку працівники міліції вирішили оформити затримання заявника за статтями 44 і 263 Кодексу України про адміністративні правопорушення за зберігання наркотиків у невеликій кількості (адміністративне правопорушення). Тим часом вони відправили вилучений розсувний ключ експерту для встановлення того, чи міг він бути використаний для зламу дверей нещодавно пограбованих квартир.

9. Під час допиту заявник повідомив працівникам міліції, що маріхуана йому не належала, і зазначив, що йому в кишеню та в машину її підкинули працівники міліції. У відповідь на це заявника було побито.

10. Зі слів заявника, його в наручниках було підвішено головою донизу із застосуванням металічного лому; під час тримання його в такому стані його залякували заповіданням йому смерті.

11. 20 травня 2003 року після підтвердження експертом того, що розсувний ключ було використано для низки крадіжок, працівники міліції доставили заявника до слідчого, який о 13 годині 21 травня 2003 року оформив подальше затримання заявника як підозрюваного у справі за фактом вчинення крадіжки.

12. Під час допиту заявник не визнав себе винним у вчиненні крадіжки. У відповідь на це заявника було побито працівниками міліції. Зі слів заявника, його в наручниках було підвішено головою донизу із застосуванням металічного лому; у такому стані його били по голові пластиковою пляшкою, наповненою водою, і дерев'яною битою по ногах; на голову йому наділи протигаз, наповнений рідиною, внаслідок чого він не міг дихати. Під час такого поводження заявник кілька разів втрачав свідомість, а коли приходив до тями, йому казали зізнатися у вчиненні злочинів. Зрештою він підписав явку з повинною у вчиненні однієї крадіжки. У подальшому він також підписав низку документів, наданих йому працівниками міліції.

13. Вночі 24 травня 2003 року заявник, якого усе ще тримали під вартою у відділі міліції, попросив дозволу скористатися туалетом. У приміщенні туалету він порізав собі судини на лівій руці. Коли кровотечу побачили, заявника було доставлено до місцевої лікарні. Того ж дня, після отримання необхідної медичної допомоги, заявника було звільнено. Проведений медичний огляд та допомога, надана заявнику у зв'язку з цією травмою, були зафіксовані медичними працівниками.

14. 26 травня 2003 року медичні працівники оглянули заявника та видали медичну довідку. Згідно з листом прокуратури Івано-Франківської області (далі — прокуратура області) від 16 жовтня 2003 року у довідці було зазначено, що заявник мав (окрім порізу на лівій руці) 3 садна на правій руці та плечі, 3 садна на лівому плечі, 3 садна та 8 подряпин на лівій руці і 2 садна на правій нозі. Відповідно до обвинувального висновку від 28 грудня 2007 року (див. також пункт 32 нижче) у довідці після опису вказаних травм містився висновок про те, що вони належать до легких тілесних ушкоджень, які могли бути заподіяні тупими предметами (за винятком порізу на лівій руці) за 5 днів до проведення обстеження.

15. 29 травня 2003 року заявнику було діагностовано гострий депресивний розлад із суїцидальною спробою.

В. Офіційне розслідування подій

16. Після звільнення заявник і його мати подавали до правоохоронних органів численні скарги щодо притягнення причетних працівників міліції до кримінальної відповідальності.

17. 21 липня 2003 року прокуратура м. Івано-Франківська відмовила у відкритті кримінальної справи за скаргами заявника через відсутність доказів вчинення злочину. Той факт, що заявник зазнав численних тілесних ушкоджень, було вказано, але залишено без будь-яких пояснень.

18. Заявник оскаржив постанову про відмову в порушенні кримінальної справи до прокуратури області, яка під час її перегляду також зобов'язала Управління внутрішніх справ в Івано-Франківській області, до компетенції якого належить нагляд за діяльністю місцевих управлінь, провести за оскаржуваними фактами внутрішню перевірку.

19. 27 жовтня 2003 року прокуратура області скасувала постанову від 21 липня 2003 року на підставі того, що обставини, за яких заявник зазнав тілесних ушкоджень, не були досліджені.

20. 3 листопада 2003 року прокуратура області порушила кримінальну справу за фактом стверджуваного незаконного затримання та поганого поводження щодо заявника.

21. 15 грудня 2003 року заявник подав скаргу до Генеральної прокуратури України, стверджуючи, що прокуратура області не змогла провести незалежне розслідування стосовно працівників міліції, які працюють у тій самій області. Відповідно він вимагав передачі справи до прокуратури іншої області для проведення розслідування.

22. 16 червня 2004 року заявник подав повторну скаргу, оскільки не отримав жодної відповіді на попередню. Він зазначив, що досі детально пам'ятає події та може впізнати причетних працівників міліції, однак належні слідчі дії не були здійснені.

23. 24 червня 2004 року прокуратура м. Калуша відмовила в порушенні кримінальної справи щодо Ю. і Б., двох працівників міліції, які, як стверджував заявник, були причетні до вчинення злочинів.

24. 26 липня 2004 року прокуратура області самостійно розглянула клопотання заявника про передачу провадження до іншої прокуратури та відмовила у його задоволенні як необґрунтованому.

25. 25 вересня 2004 року прокуратурою області було відмовлено в порушенні кримінальної справи щодо працівників міліції Ж., К. і Г. на підставі недостатності доказів їхньої участі у стверджуваних злочинах. Кілька разів заявник просив надати копію цієї постанови з метою оскарження її до суду, але безрезультатно.

26. В подальшому прокуратура області пред'явила обвинувачення двом працівникам міліції — А. (який був оперативним працівником місцевого управління внутрішніх справ) і М. (який був начальником відділу в місцевому управлінні внутрішніх справ) за фактом зловживання владою та службовим становищем, перевищення влади, службового підrobлення та завідомо незаконного затримання у справі заявника.

27. 22 жовтня 2004 року після закінчення слідства прокуратура області направила справу до Івано-Франківського міського суду (далі — міський суд) для розгляду по суті.

28. У період з 3 листопада 2004 року до 15 листопада 2006 року судові засідання у справі були п'ять разів відкладені міським судом через неявку прокурора, сім разів — за клопотанням прокурора і один раз через те, що прокурор був у відпустці.

29. 18 липня 2007 року відбулося судове засідання у справі, у ході якого міський суд встановив, що розслідування у справі було поверховим і неналежним. Міський суд зазначив, що постанови про відмову в порушенні кримінальної справи щодо інших працівників міліції не були обґрунтованими. Відповідно суд повернув справу на додаткове розслідування та зобов'язав провести впізнання інших працівників міліції заявником, допитати їх, провести очну ставку між ними та заявником, перевірити алібі обвинуваченого М., допитати медичних працівників лікарні, де заявнику надавалася медична допомога, а також провести детальне відтворення обстановки і обставин події за участю заявника, враховуючи те, що останній давав суперечливі свідчення щодо того, як саме він, як стверджувалося, був підвішений із застосуванням металевого лому.

30. 24 вересня 2007 року апеляційний суд Івано-Франківської області залишив вказане рішення від 18 липня 2007 року без змін, вказавши, *inter alia*, що суперечливі свідчення заявника повинні бути належним чином перевірені.

31. 15 листопада 2007 року прокуратура області розпочала додаткове розслідування, постановивши, що воно має бути завершене протягом 1 місяця.

32. 28 грудня 2007 року прокуратура області, закінчивши додаткове розслідування, направила справу до міського суду. А. було пред'явлено обвинувачення у зловживанні владою та службовим становищем, перевищенні влади, службовому підробленні та завідомо незаконному затриманні. М. було пред'явлено обвинувачення у перевищенні службових повноважень і завідомо незаконному затриманні. Усі обвинувачення належали до кваліфікованих складів відповідних злочинів. В обвинувальному висновку було, зокрема, зазначено, що М. наказав іншим працівникам міліції застосувати до заявника наручники і підвісити його із застосуванням металевого лому, розміщеного між двома столами та одягнути заявнику протигаз і перекрити постачання повітря. Було зазначено, що «катування тривало з 13 год. 21 травня до 9 год. 50 хв. 22 травня 2003 року».

33. Згідно з обвинувальним висновком інші працівники міліції не були притягнуті до кримінальної відповідальності, оскільки мати заявника стверджувала, що, враховуючи проміжок часу, який спливав, заявник не зможе впізнати інших працівників міліції, окрім А. і М.; крім того, решта працівників міліції заперечували свою причетність до злочинів.

34. 25 березня 2009 року міський суд встановив, що прокуратура області не дотрималася вказівок щодо провадження слідства, наданих судом у рішенні від 18 липня 2007 року. Міський суд постановив виділити зі справи провадження щодо М. і повернув його на додаткове розслідування та продовжив розглядати обвинувачення щодо А.

35. 26 березня 2009 року міський суд встановив, що у ході затримання заявника А. підкинув наркотики останньому, застосував до нього погане поводження шляхом нанесення ударів ногами і руками, сфальсифікував щодо заявника справу про адміністративне правопорушення і затримав його незаконно. Міський суд визнав А. винним у перевищенні влади та службових повноважень, службовому підробленні й завідомо незаконному затриманні та призначив йому покарання у вигляді позбавлення волі строком на 3 роки з позбавленням права обіймати будь-які атестовані посади, пов'язані з виконанням функцій представника влади в правоохоронних органах протягом того самого строку. Суд також частково задовольнив цивільний позов заявника про відшкодування шкоди.

36. 15 вересня 2009 року апеляційний суд Івано-Франківської області залишив без змін рішення від 25 березня 2009 року. Суд також скасував вирок від 26 березня 2009 року як необґрунтований та повернув усю справу на додаткове розслідування. Суд зазначив, що вина А. не була доведена належним чином через суттєві недоліки слідства. Суд також встановив, що, враховуючи обставини справи, розгляд міським судом обвинувачення щодо А. окремо від обвинувачень щодо М. не відповідав вимогам законодавства.

37. Слідство щодо А. і М. наразі триває.

II. ВІДПОВІДНЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

А. Конституція України від 28 червня 1996 року

38. Відповідні положення Конституції України передбачають таке:

Стаття 28

«Кожен має право на повагу до його гідності.

Ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню. ...»

Стаття 29

«...У разі нагальної необхідності запобігти злочинів чи його перепинити уповноважені на те законом органи можуть застосувати тримання особи під вартою як тимчасовий запобіжний захід, обґрунтованість якого протягом сімдесяти двох годин має бути перевірена судом. Затримана особа негайно звільняється, якщо протягом сімдесяти двох годин з моменту затримання їй не вручено вмотивованого рішення суду про тримання під вартою...»

В. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року (у редакції, чинній на момент подій)

39. Розділ II Особливої частини Кримінального кодексу України стосується злочинів проти життя та здоров'я особи. Стаття 127 Кодексу, яка міститься в цьому розділі, передбачає таке:

«1. Катування, тобто умисне заподіяння сильного фізичного болю або фізичного чи морального страждання шляхом нанесення побоїв, мучення або інших насильницьких дій з метою примусити потерпілого чи іншу особу вчинити дії, що суперечать їх волі, ... —

карається позбавленням волі на строк від двох до п'яти років...

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості,— караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років».

40. Розділ XVII Кодексу присвячено злочинам, вчиненим державними службовцями або іншими особами, які здійснюють владні повноваження. До таких злочинів належать зловживання владою або службовим становищем (стаття 364), перевищення влади або службових повноважень (стаття 365), службове підроблення (стаття 366). Кваліфікованими ці склади злочинів вважаються за наявності тяжких наслідків або інших обставин. Зокрема зловживання владою працівниками правоохоронних органів карається позбавленням волі на строк від 5 до 12 років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися

певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна (частина 3 статті 364). Розділ XVIII Кодексу стосується злочинів проти правосуддя та передбачає, зокрема, відповідальність за завідомо незаконні затримання, привід, арешт або тримання під вартою (стаття 371).

С. Кримінально-процесуальний кодекс України від 28 грудня 1960 року (у редакції, чинній на час подій)

41. Стаття 4 Кодексу передбачає, що суд, прокурор, слідчий і орган дізнання зобов'язані в межах своєї компетенції порушити кримінальну справу в кожному випадку виявлення ознак злочину, вжити всіх передбачених законом заходів для встановлення події злочину, осіб, винних у вчиненні злочину, і для їх покарання.

42. Згідно зі статтею 99 Кодексу за відсутності підстав для порушення кримінальної справи прокурор, слідчий, орган дізнання або суддя своєю постановою відмовляють у порушенні кримінальної справи, про що повідомляють заінтересованих осіб і підприємства, установи, організації.

43. Відповідні положення статті 106 Кодексу передбачають таке:

«Орган дізнання вправі затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, за який може бути призначено покарання у вигляді позбавлення волі, лише при наявності однієї з таких підстав:

- 1) коли цю особу застали при вчиненні злочину або безпосередньо після його вчинення;
- 2) коли очевидці, в тому числі й потерпілі, прямо вкажуть на дану особу, що саме вона вчинила злочин;
- 3) коли на підозрюваному або на його одязі, при ньому або в його житлі буде виявлено явні сліди злочину.

При наявності інших даних, що дають підстави підозрювати особу у вчиненні злочину, її може бути затримано лише в тому разі, якщо ця особа намагалася втекти, або якщо її місце проживання чи перебування не зареєстровано, або якщо не встановлено особи підозрюваного.

Про кожний випадок затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, орган дізнання зобов'язаний скласти протокол із зазначенням підстав, мотивів, дня, години, року, місяця, місця затримання, пояснень затриманого, часу складання протоколу про роз'яснення підозрюваному в порядку, передбаченому частиною другою статті 21 цього Кодексу, права мати побачення із захисником з моменту затримання. Протокол підписується особою, яка його склала, і затриманим.

Копія протоколу з переліком прав та обов'язків негайно вручається затриманому і направляється прокурору. На вимогу прокурора йому також надсилаються матеріали, що стали підставою для затримання ...

Протягом сімдесяти двох годин після затримання орган дізнання:

- 1) звільняє затриманого — якщо не підтвердилась підозра у вчиненні злочину, вичерпався встановлений законом строк затримання або затримання було здійснено з порушенням вимог, передбачених частинами першою і другою цієї статті;

2) звільняє затриманого і обирає щодо нього запобіжний захід, не зв'язаний з триманням під вартою;

3) доставляє затриманого до судді з поданням про обрання йому запобіжного заходу у вигляді взяття під варту.

Затримання підозрюваного у вчиненні злочину не може тривати більше сімдесяти двох годин.

Якщо у встановлений законом строк затримання постанова судді про застосування до затриманої особи запобіжного заходу у вигляді взяття під варту або постанова про звільнення затриманого не надійшла до установи для досудового ув'язнення, начальник місця досудового ув'язнення звільняє цю особу, про що складає протокол і направляє повідомлення про це посадовій особі чи органу, який здійснював затримання.

44. Стаття 217 Кодексу передбачає, зокрема, що, визнавши досудове слідство в справі, яка підлягає направленню для віддання обвинуваченого до суду, закінченим, слідчий повідомляє про це потерпілого та його представника, цивільного позивача, цивільного відповідача або їх представників і роз'яснює їм їх право ознайомитися з матеріалами справи. Про це слідчий складає відповідний протокол або додає до справи копію письмового повідомлення.

D. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року

45. Стаття 44 Кодексу забороняє виробництво, придбання, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин в невеликих розмірах без мети збуту.

46. Статтею 263 Кодексу передбачено, *inter alia*, що осіб, які порушили правила обігу наркотичних засобів і психотропних речовин, може бути затримано на строк до трьох годин для складання протоколу, а в необхідних випадках для встановлення особи, проведення медичного огляду, з'ясування обставин придбання вилучених наркотичних засобів і психотропних речовин та їх дослідження — до трьох діб з повідомленням про це письмово прокурора протягом двадцяти чотирьох годин з моменту затримання або на строк до десяти діб з санкції прокурора, якщо правопорушники не мають документів, що посвідчують їх особу.

ПРАВО

I. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 3 КОНВЕНЦІЇ

47. Заявник скаржився, що його було піддано катуванню працівниками міліції, та що за його скаргами не було проведено ефективного

розслідування. Він посилався на статтю 3 Конвенції, яка передбачає таке:

«Нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню».

А. Прийнятність

48. Уряд стверджував, що заява була непринятною через невичерпання заявником усіх національних засобів захисту, зазначивши, що на національному рівні відповідне провадження у кримінальній справі ще тривало.

49. Заявник стверджував, що провадження у кримінальній справі було неефективним і що він був звільнений від обов'язку скористатися національним засобом захисту.

50. Суд зазначає, що заперечення Уряду тісно пов'язане зі скаргами заявника за статтею 3 Конвенції. За цих обставин Суд поєднує розгляд заперечення Уряду із розглядом скарги заявника по суті.

51. Суд також вказує, що ці скарги не є явно необґрунтованими у розумінні пункту 3 статті 35 Конвенції. Суд також зазначає, що вони не є неприйнятними з будь-яких інших підстав. Отже вони мають бути визнані прийнятними.

В. Суть

1. Доводи сторін

52. Заявник, посилаючись на власний виклад фактів, стверджував, що він зазнав поганого поводження з боку працівників міліції і що таке поводження становило катування. Щодо процесуального аспекту статті 3 Конвенції він наполягав, що розслідування його скарг з цього приводу було неефективним. Зокрема, він підкреслив, що кримінальну справу було порушено лише 3 листопада 2003 року, тобто більш як через 5 місяців після подій, які оскаржувалися. І така затримка спричинила втрату доказів і суттєво зменшила можливість встановлення усіх відповідних фактів і притягнення до відповідальності усіх причетних працівників міліції. Він також вказав, що обвинувальний висновок, направлений до суду 28 грудня 2007 року, чітко встановлював, що до поганого поводження із заявником були причетні й інші працівники міліції, але вони ніколи не притягалися до відповідальності.

53. Уряд стверджував, що провадження у кримінальній справі ще не було закінчено, а тому було зарано робити будь-які висновки щодо достовірності тверджень заявника про погане поводження. Уряд також зазначив, що органи державної влади дотрималися процесуальних обо-

в'язків за статтею 3 Конвенції, стверджуючи, що слідство, про яке йдеться, провадилося ретельно і всебічно.

2. Оцінка Суду

а. Матеріальний аспект статті 3 Конвенції

54. Суд нагадує, що стаття 3 Конвенції забороняє без будь-яких виключень катування або нелюдське чи таке, що принижує гідність, поводження або покарання. Погане поводження повинно досягти мінімального ступеня жорстокості для того, щоб підпадати під дію статті 3 Конвенції. Оцінка такого мінімального рівня жорстокості є відносною; вона залежить від усіх обставин справи, таких як тривалість поводження, його фізичні та психічні наслідки, а в деяких випадках мають враховуватися також стать, вік і стан здоров'я потерпілого. Застосування до особи, позбавленої волі, заходів фізичного впливу, які не були спричинені її власним поводженням, є приниженням її гідності та є, в принципі, порушенням права, закріпленого статтею 3 Конвенції (див. рішення у справі «Лабіта проти Італії» (*Labita v. Italy*) [ВП], заява № 26772/95, пункти 119–120, ECHR 2000-IV).

55. Суд при оцінці доказів керується критерієм доведення «поза розумним сумнівом» (див. рішення у справі «Ірландія проти Сполученого Королівства» (*Ireland v. the United Kingdom*), рішення від 18 січня 1978 року, Series A no. 25, стор. 64–65, пункт 161). Таке доведення може впливати із сукупності ознак чи неспростовних презумпцій, достатньо вагомих, чітких і узгоджених між собою. Коли вся чи значна частина інформації стосовно подій, про які йдеться, відома винятково державним органам — як це має місце у справі щодо ув'язнених осіб, які перебувають під контролем органів влади,— і коли у таких осіб під час їхнього ув'язнення з'являються тілесні ушкодження, це породжує відповідні обґрунтовані презумпції факту. При цьому тягар доведення можна вважати покладеним на органи влади, адже саме вони мають надати задовільні та переконливі пояснення (див. рішення від 4 грудня 1995 у справі «Рібіч проти Австрії» (*Ribitsch v. Austria*), Series A № 336, пункт 34, і рішення у справі «Салман проти Туреччини» (*Salman v. Turkey*) [ВП], заява № 21986/93, пункт 100, ECHR 2000-VII).

56. У цій справі заявник надав чіткі пояснення щодо заходів поганого поводження, застосованих до нього (див. пункти 10 і 12 вище), і наполягав, що таке поводження мало бути кваліфіковано як катування.

57. Хоча факт заподіяння заявником собі серйозного ушкодження наприкінці затримання може бути певною мірою непрямим підтвердженням застосування до нього катування, він є недостатнім, аби дійти чіткого висновку щодо цього, особливо враховуючи той факт,

що заявнику у відповідний час було діагностовано депресивний розлад із суїцидальною спробою (див. вище пункт 15). У справі немає детальної медичної інформації щодо того, яким чином були заподіяні наявні на тілі заявника після звільнення ушкодження. Суд не може також дійти підтверджувальних висновків щодо тверджень заявника про катування, враховуючи те, що ці твердження на національному рівні виявилися суперечливими (див. пункти 29–30 вище). Таким чином, наявна інформація є недостатньою, щоб віддати перевагу наданому заявником викладу подій щодо поганого поводження як такому, що суперечить іншим можливим версіям, у тому числі й версії суду, згідно з якою заявник зазнав поганого поводження внаслідок побиття (див. пункт 35 вище).

58. Таким чином, Суд не може встановити «поза розумним сумнівом» описані заявником методи поганого поводження, які були застосовані до нього працівниками міліції (див., на противагу, рішення у справі «Михеєв проти Росії» (Mikheyev v. Russia), заява № 77617/01, пункти 127–136, рішення від 26 січня 2006 року, в якому Суд встановив, що заявник зазнав поганого поводження, враховуючи його спробу самогубства та докази у справі).

59. Відхиляючи твердження заявника щодо катування, Суд усе ж вважає, що у справі достатньо доказів того, що заявник зазнав численних ушкоджень (див., зокрема, пункт 14 вище), які були достатньо серйозними аби вважатися поганим поводженням, яке підпадає під дію статті 3 Конвенції. Залишається встановити, чи державні органи мають бути відповідальними за цією статтею Конвенції за заподіяння цих ушкоджень.

60. Суд зазначає, що 26 травня 2003 року медичні працівники встановили, що ушкодження, наявні на тілі заявника, могли бути заподіяні приблизно за 5 днів до дня огляду, тобто 21 травня 2003 року. Ця дата входить до часу, коли заявник перебував під контролем працівників міліції.

61. Суд також не вбачає у матеріалах справи жодних можливих доказів того, що ці ушкодження могли бути заподіяні заявнику до його затримання або після звільнення. Крім того, наразі слідчі органи не запропонували жодних версій щодо непричетності працівників міліції до поганого поводження із заявником. У своїх зауваженнях Уряд утримався від будь-яких коментарів щодо цього та чітко не заперечував проти тверджень заявника про те, що ушкодження йому були заподіяні під час тримання під вартою.

62. За цих обставин Суд вважає, що ушкодження, які розглядаються, були заподіяні заявнику, коли він перебував під контролем державних органів, та що Уряд, не навівши жодних виправдувальних пояснень, має бути визнаний відповідальним за них.

63. Таким чином, у цій справі мало місце порушення матеріального аспекту статті 3 Конвенції.

в. Процесуальний аспект статті 3 Конвенції

64. Суд повторює, що коли особа висуває небезпідставну скаргу на жорстоке поводження з нею, яке було таким, що порушує статтю 3 Конвенції, це положення, взяте у поєднанні із загальним обов'язком держави за статтею 1 Конвенції, за своїм змістом вимагає проведення ефективного офіційного розслідування. Для того, щоб розслідування могло вважатися «ефективним», воно має, в принципі, вести до встановлення фактів у справі та встановлення і покарання винних осіб. Це не є обов'язком досягнення результату, але є одним із засобів. Органи державної влади повинні вживати всіх заходів для отримання всіх наявних доказів, які мають відношення до події, *inter alia*, показань очевидців та експертних висновків тощо. Будь-які недоліки у розслідуванні, які підривають можливість встановлення причин заподіяння ушкоджень або винних осіб у ході розслідування, ставлять під сумнів недотримання цього стандарту та вимог оперативності й розумної швидкості, які припускаються у цьому контексті (див., серед інших джерел, рішення у справі «Михеев проти Росії», зазначене вище, пункт 107 *et seq.*, і «Асенов та інші проти Болгарії», рішення від 28 жовтня 1998 року, Reports 1998-VIII, пункт 102 *et seq.*).

65. У справах про порушення статей 2 і 3 Конвенції щодо ефективності офіційного розслідування Суд часто оцінював, чи швидко реагували органи державної влади на скарги у відповідний час (див. рішення у справі «Лабіта проти Італії», згадане вище, пункт 133 *et seq.*). Враховувались відкриття провадження у справі, затримки при отриманні показань (див. рішення у справі «Тімуртас проти Туреччини» (*Timurtas v. Turkey*), заява № 23531/94, пункт 89, ECHR 2000-VI, та рішення від 9 червня 1998 року у справі «Текін проти Туреччини» (*Tekin v. Turkey*), пункт 67, Reports 1998-IV) і тривалість первісного розслідування (див. рішення у справі «Інделікато проти Італії» (*Indelicato v. Italy*), заява № 31143/96, пункт 37, рішення від 8 жовтня 2001 року).

66. Для того, аби розслідування було ефективним, особи, відповідальні за проведення слідства, мають бути не залежні від осіб, причетних до подій, які розслідуються. Мається на увазі ієрархічна або інституційна незалежність, а також незалежність на практиці (див. рішення у справі «Колеві проти Болгарії» (*Kolevi v. Bulgaria*), заява № 1108/02, пункт 193, рішення від 5 листопада 2009 р.).

67. Суд нагадує, що поняття ефективного засобу захисту щодо тверджень про погане поводження також включає можливість ефективного доступу заявника до процедури розслідування (див. згадане вище рішення у справі «Асенов та інші проти Болгарії», пункт 117).

Наявність суттєвого громадського контролю за ходом розслідування та його результатами є важливою для забезпечення громадської впевненості в дотриманні державними органами принципу верховенства права та у попередженні будь-яких ознак змови або поблагливістості до незаконних дій (див. рішення у справі «Колеві проти Болгарії», згадане вище, пункт 194).

68. У справі, що розглядається, Суд має серйозні сумніви щодо того, чи була здійснена первісна перевірка за скаргами заявника. У цьому контексті Суд звертається до рішення від 21 липня 2003 року, яким органи державної влади відмовили у порушенні кримінальної справи, не зробивши, однак, жодних спроб пояснити походження ушкоджень, виявлених на тілі заявника після його звільнення з відділку міліції.

69. Суд також погоджується із заявником, що на ефективність усього провадження негативно вплинула первісна п'ятимісячна затримка при порушенні кримінальної справи. Справді, найкращий час для збирання доказів було змарновано й така затримка суттєво зменшила перспективу досягнення успіху будь-яких подальших проваджень.

70. Суд також зазначає, що заявник двічі звертався до Генеральної прокуратури України з проханням передати справу для провадження розслідування до іншого органу слідства, стверджуючи, що прокуратура області не могла безсторонньо розслідувати справу щодо працівників міліції цієї ж області. Однак ці скарги розглядалися самою прокуратурою області. Відповідно заявнику не було забезпечено незалежної перевірки цих скарг, які, враховуючи обставини справи, не є явно необґрунтованими.

71. Суд також не може не врахувати труднощі, яких заявник зазнав у зв'язку з неможливістю отримати доступ до процесуальних документів на досудових стадіях провадження. Суд зазначає, що Кримінально-процесуальний кодекс гарантує потерпілому право на доступ до матеріалів справи після закінчення досудового слідства (див. пункт 44 вище), але належним чином не вирішує питання доступу потерпілого чи інших заінтересованих осіб до матеріалів справи на більш ранніх етапах провадження.

72. Обмеження доступу до матеріалів справи на стадії порушення кримінальної справи, дізнання та досудового слідства може бути виправдано, серед іншого, необхідністю зберігати таємницю отриманої інформації та захищати права інших осіб. Однак слід додержуватися справедливого балансу цих інтересів з однієї сторони і права заявника на ефективну участь у провадженні — з іншої.

73. Враховуючи той факт, що національне законодавство не передбачає спеціальної процедури надання доступу до матеріалів справи на згаданих досудових стадіях провадження та не встановлює, зокрема, підстав для відмови в наданні чи надання такого доступу, меж надання доступу, строків розгляду відповідних клопотань і надання доступу,

Суд вважає, що для заявника можливість брати активну участь у провадженні була явно применшена протягом періоду, що розглядається.

74. У цьому контексті Суд також зазначає, що клопотання заявника про надання копії постанови від 25 вересня 2004 року про відмову в порушенні кримінальної справи щодо працівників міліції Ж., К. і Г. не були задоволені. Суд не вбачає жодних ознак того, що відмова у задоволенні цих клопотань була виправдана будь-якими законними цілями. Таким чином, Суд вважає, що таке обмеження права заявника на доступ до матеріалів справи, яке стало можливим внаслідок відсутності відповідних гарантій у національному законодавстві, було непропорційним і не відповідало вимозі ефективного доступу до провадження для цілей статті 3 Конвенції.

75. Насамкінець Суд зазначає, що національні суди двічі повертали прокуратурі області справу щодо А. і М., встановивши, що слідство здійснювалося з суттєвими недоліками. Національні суди зобов'язували прокуратуру здійснити низку слідчих дій, у тому числі і щодо інших працівників міліції, причетність яких до стверджуваних злочинів не була належним чином досліджена. Суд вважає, що таке неодноразове повернення справи, яке призначалося після спливу значного часу (наприклад, перше повернення відбулося через більш як 4 роки після подій, що оскаржуються) свідчить про суттєві недоліки кримінального провадження на національному рівні, яке і досі триває.

76. Враховуючи викладене, Суд вважає, що розслідування за скаргами заявника про погане поводження, яке здійснювалося національними органами, не було ефективним. Відповідно Суд відхиляє заперечення Уряду щодо невичерпання національних засобів юридичного захисту та встановлює, що у цій справі мало місце порушення процесуального аспекту статті 3 Конвенції.

II. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ ПІДПУНКТУ «С» ПУНКТУ 1 І ПУНКТУ 3 СТАТТІ 5 КОНВЕНЦІЇ

77. Заявник скаржився, що його затримання було незаконним, і що після затримання він не постав негайно перед суддею. Заявник посилався на підпункт «с» пункту 1 і пункт 3 статті 5 Конвенції, які передбачають таке:

«1. Кожен має право на свободу та особисту недоторканність. Нікого не може бути позбавлено свободи, крім таких випадків і відповідно до процедури, встановленої законом:

с) законний арешт або затримання особи, здійснене з метою допровадження її до компетентного судового органу за наявності обґрунтованої підозри у вчиненні нею правопорушення або якщо обґрунтовано вважається необхідним запобігти вчиненню нею правопорушення чи її втечі після його вчинення...

3. Кожен, кого заарештовано або затримано згідно з положеннями підпункту «с» пункту 1 цієї статті, має негайно постати перед суддею чи іншою посадовою особою, якій закон надає право здійснювати судову владу, і йому має бути забезпечено розгляд справи судом упродовж розумного строку або звільнення під час провадження. Таке звільнення може бути обумовлене гарантіями з'явитися на судових засіданнях...»

А. Прийнятність

78. Уряд стверджував, що ці скарги були неприйнятними через невичерпання заявником усіх національних засобів захисту, зазначивши, що відповідне кримінальне провадження, у ході якого будуть встановлені факти справи, тривало.

79. Заявник зазначив, що засіб юридичного захисту, на який посилався Уряд, не був ефективним.

80. Враховуючи свої висновки щодо неефективності цих засобів захисту щодо скарг за статтею 3 Конвенції (див. пункт 76 вище), Суд також відхиляє заперечення Уряду щодо цього.

81. Суд зазначає, що ці скарги не є явно необґрунтованими у розумінні пункту 3 статті 35 Конвенції. Суд також зазначає, що вони не є неприйнятними з будь-яких інших підстав. Отже вони мають бути визнані прийнятними.

В. Суть

1. Доводи сторін

82. Заявник наполягав, що його затримання відбулося з порушенням норм національного права. Він стверджував, що, незважаючи на те, що деякі періоди його затримання були оформлені державними органами різним чином, в цілому період тримання його під вартою мав на меті притягнення його до кримінальної відповідальності за крадіжки. Заявник також стверджував, що його затримання, яке тривало більш як 6 днів, жодним чином не було санкціоноване судом на порушення вимог національного законодавства та положень Конвенції, на які він посилався. Навіть погоджуючись із позицією державних органів, у будь-якому випадку, у справі мали місце суттєві процедурні недоліки щодо затримання та тримання заявника під вартою відповідно як до Кодексу України про адміністративні правопорушення, так і Кримінально-процесуального Кодексу.

83. Уряд не надав жодних зауважень щодо суті скарг, стверджуючи, що відповідні факти не були встановлені національними органами влади.

2. Оцінка Суду

а. Підпункт «с» пункту 1 статті 5 Конвенції

84. Суд повторює, що слово «законний» та словосполучення «відповідно до процедури, встановленої законом» у пункті 1 статті 5 Конвенції за своєю суттю відсилають до національного законодавства та встановлюють зобов'язання забезпечувати дотримання матеріально-правових і процесуальних норм законодавства. Хоча саме національні органи, передусім суди, повинні тлумачити і застосовувати національний закон відповідно до пункту 1 статті 5 Конвенції. Недотримання національного закону призводить до порушення Конвенції і Суд може та повинен перевірити, чи було дотримано цей національний закон для цілей цього положення Конвенції. Однак «законність» тримання під вартою за національним законом є важливим, але не завжди вирішальним чинником. Крім того, Суд має переконатися, що тримання під вартою протягом періоду, який розглядається, відповідало меті пункту 1 статті 5 Конвенції, яка полягає в недопущенні свавільного позбавлення свободи. Суд також має з'ясувати, чи відповідає Конвенції сам національний закон і, зокрема, чи відповідають їй загальні принципи, які сформульовані в ньому чи впливають з нього (див. рішення у справі «Єлоєв проти України» (*Yeloyev v. Ukraine*), заява № 17283/02, пункти 41–42, рішення від 6 листопада 2008 року).

85. Щодо цієї справи Суд зазначає, що 17 травня 2003 року державні органи прийняли рішення про затримання заявника у зв'язку з тим, що отримали певну інформацію про ймовірне вчинення ним крадіжки у цьому районі. Під час затримання заявника органи державної влади збирали докази щодо стверджуваних крадіжок. Відповідно затримання заявника було здійснене з метою притягнення заявника до відповідальності компетентним органом за підозрою у вчиненні крадіжок.

86. Тим часом після затримання державні органи оформили перші три дні затримання заявника за Кодексом України про адміністративні правопорушення. Тільки наступний період тримання заявника під вартою був оформлений за Кримінально-процесуальним кодексом. Однак вбачається, що протягом усього періоду тримання під вартою органи державної влади збирали докази щодо крадіжок та допитували заявника стосовно цього. Таким чином, Суд вважає, що адміністративний арешт заявника був насправді частиною більш тривалого безперервного затримання як підозрюваного у справі про крадіжки.

87. Суд також зазначає, що затримання заявника як підозрюваного у кримінальній справі, яке розпочалося 17 травня 2003 року та закінчилося 24 травня 2003 року, тривало більш ніж 6 днів, але протягом 72 годин жодного судового рішення винесено не було, що суперечило вимогам національного законодавства. Суд також вважає, що, виходя-

чи з обставин цієї справи, адміністративний арешт виявився засобом продовження строку позбавлення заявника волі без винесення рішення судом.

88. Виходячи з цього, Суд вважає, що органи державної влади діяли недобросовісно, використовували обман щодо заявника та не робили спроб належного застосування національного законодавства, аби належним чином забезпечити процесуальні права заявника як підозрюваного. Зазначені дії слідчих органів не сумісні з принципом юридичної визначеності, вони є свавільними і суперечать принципу верховенства права (див., *mutatis mutandis*, рішення у справі «Доронін проти України» (*Doronin v. Ukraine*), заява № 16505/02, пункт 56, рішення від 19 лютого 2009 року). Таким чином, у цій справі мало місце порушення підпункту «с» пункту 1 статті 5 Конвенції.

в. Пункт 3 статті 5 Конвенції

89. Суд повторює, що пункт 3 статті 5 Конвенції гарантує кожному, кого заарештовано або затримано за підозрою у вчиненні злочину, право на захист від свавільного чи безпідставного позбавлення волі. Воно структурно пов'язане з двома окремими складовими: ранніми етапами після затримання, коли особа потрапляє під контроль органів державної влади, та періодом до можливого судового розгляду, протягом якого підозрюваний може триматися під вартою або бути звільнений умовно або безумовно. Ці два аспекти гарантують різні права та, як вбачається, не пов'язані ані логічно, ані в часовому вимірі (див., наприклад, рішення у справі «Стефенс проти Мальти» (*Stephens v. Malta* (№ 2)), заява № 33740/06, пункт 52, рішення від 21 квітня 2009 року).

90. Ця справа піднімає питання наявності первісного автоматичного перегляду рішення про затримання заявника чи тримання його під вартою. За підпунктом «с» пункту 1 статті 5 Конвенції Суд встановив, що заявник тримався під вартою як підозрюваний протягом більш як 6 днів, не поставши негайно перед суддею.

91. Беручи до уваги відповідну практику Суду (див. рішення справи «Броган та інші проти Сполученого Королівства» (*Brogan and Others v. the United Kingdom*), від 29 листопада 1988 року, пункт 62, Series A no. 145?B, і рішення у справі «Салов проти України» (*Salov v. Ukraine*), заява № 65518/01, пункти 59–60, ECHR 2005?VIII (витяги)), Суд вважає, що тримання заявника під вартою без належного рішення суду не підпадає під дію чітких часових обмежень пункту 3 статті 5 Конвенції. Отже, Суд доходить висновку, що у цій справі мало місце порушення пункту 3 статті 5 Конвенції.

III. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

92. Стаття 41 Конвенції передбачає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію».

A. Шкода

93. Заявник вимагав 30 000 євро відшкодування моральної шкоди.

94. Уряд вважав ці вимоги необґрунтованими.

95. Суд, здійснюючи свою оцінку на засадах справедливості, як того вимагає стаття 41 Конвенції, присуджує заявнику 10 000 євро відшкодування моральної шкоди.

B. Судові та інші витрати

96. Заявник не подав окремих вимог щодо відшкодування судових витрат. Відповідно Суд вирішує не присуджувати йому жодних виплат.

C. Пеня

97. Суд вважає належним призначити пеню виходячи з розміру граничної позичкової ставки Європейського центрального банку плюс три відсоткових пункти.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Приєднує* розгляд заперечень Уряду щодо невичерпання національних засобів юридичного захисту до розгляду скарги по суті та відхиляє їх після розгляду по суті.

2. *Оголошує* заяву прийнятною.

3. *Постановляє*, що мало місце порушення матеріального аспекту статті 3 Конвенції.

4. *Постановляє*, що мало місце порушення процесуального аспекту статті 3 Конвенції.

5. *Постановляє*, що мало місце порушення підпункту «с» пункту 1 статті 5 Конвенції.

6. *Постановляє*, що мало місце порушення пункту 3 статті 5 Конвенції.

7. *Постановляє, що:*

(a) упродовж трьох місяців від дня, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач має виплатити заявнику 10 000 (десять тисяч) євро відшкодування моральної шкоди разом з будь-яким податком, що може бути нарахований; ця сума має бути конвертована в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(b) зі спливом зазначеного тримісячного строку і до остаточного розрахунку на цю суму нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, плюс три відсоткові пункти.

8. *Відхиляє* решту вимог заявника стосовно справедливої сатисфакції.

Учинено англійською мовою і повідомлено письмово 24 червня 2010 року відповідно до пунктів 2 і 3 правила 77 Регламенту Суду.

Клаудія ВЕСТЕРДІК
(Claudia Westerdiek)
Секретар

Пеер ЛОРЕНЦЕН
(Peer Lorenzen)
Голова

Відповідно до пункту 2 статті 45 Конвенції та пункту 2 правила 74 Регламенту Суду до цього рішення додається окрема думка судді Калайджиевої.

П. Л.
К. В.

ОКРЕМА ДУМКА СУДДІ КАЛАЙДЖИЄВОЇ

Я погоджуюся з висновками більшості суддів щодо того, що обставини цієї справи свідчать про порушення прав заявника, гарантованих статтями 3 і 5 Конвенції. Висновки більшості суддів щодо тяжкості поганого поводження, якого зазнав заявник, ґрунтувались на доказах, наданих Суду, та принципі доведення «поза розумним сумнівом», якого заявник не дотримався — він не надав жодних доказів того, що він зазнав стверджуваних актів катування, а зумів

довести лише твердження щодо поганого поводження, що підтверджувалися слідами ушкоджень, які залишилися на його тілі. Заявник не міг отримати копії певних процесуальних документів і Уряд держави-відповідача не надав їх.

У цій справі Уряд заперечував те, що скарги заявника про катування та погане поводження, яких він зазнав, були предметом розгляду національних органів, який тривав 7 років. Уряд також стверджував, що передчасні висновки Суду щодо цих скарг можуть вплинути на справедливість майбутнього розгляду справи щодо двох працівників міліції, які обіймали вищі посади. За відсутності таких обвинувачень щодо будь-кого з працівників міліції, імовірно причетних до стверджуваного поганого поводження, я б не вбачала такої загрози.

Однак залишається питання, чи не виникне така ситуація, коли, враховуючи явну неефективність проведеного на національному рівні розслідування скарг заявника, яке може вважатися таким, що взагалі не було проведене, та беручи до уваги відсутність доказів внаслідок такої відмови, Суд буде вимушений утриматися від розгляду таких серйозних скарг або навіть повинен буде виправдати стверджувані акти катування як результат непроведення національними органами розслідування щодо них.

Шокуючим є той факт, що, незважаючи на чіткі висновки органів прокуратури про те, що слідством було встановлено, що «М. наказав іншим працівникам міліції застосувати до заявника наручники та підвісити його за допомогою металевого лому, розміщеного між двома стільцями; одягнути йому протигаз і перекрити постачання повітря» і що «катування тривало з 13 години 21 травня до 9:50 22 травня 2003 року» (див. пункт 32), ані самому М. у зв'язку з відданням цього наказу, ані іншим працівникам міліції, які згідно з обвинувальним висновком виконували цей наказ, не було пред'явлено обвинувачення у вчиненні катування — злочину, передбаченого статтею 27 Кримінального кодексу. Національні суди, які розглядали цей обвинувальний висновок, не мали повноважень давати вказівки органам прокуратури пред'явити обвинувачення чи порушити кримінальну справу щодо тих працівників міліції, які виконували наказ про катування, та не могли вимагати перекваліфікації цих дій як «перевищення влади без ознак катування». Через 7 років після подій це більше не було можливим. Через рік, у червні 2004 року, заявник зазначив, що він може впізнати працівників міліції, причетних до подій, але відповідні слідчі дії не були проведені (див. пункт 22), і, згідно з обвинувальним висновком, «інші працівники міліції не були притягнуті до кримінальної відповідальності, оскільки мати заявника стверджувала, що, враховуючи проміжок часу, який спливав, заявник не зможе впізнати інших працівників міліції, окрім А. і М. (див. пункт 33). Спроба самогубства через 7 днів тримання під вартою та допит,

проведений у приміщенні міліції, пояснювалися наявністю у заявника діагнозу «гострий депресивний розлад» без встановлення того, чи страждав заявник на такий розлад до затримання, чи того, що він був пов'язаний з поганим поводженням, якого він зазнав. За цих обставин я залишаюсь непереконаною щодо того, що розслідування на національному рівні мало на меті «встановити та покарати винних осіб» (див. рішення у справі «Асенов та інші проти Болгарії» від 28 жовтня 1998 року, Reports 1998-VIII, з подальшими посиланнями на рішення у справах «МакКан та інші проти Сполученого Королівства» (McCann and Others v. the United Kingdom), від 27 вересня 1995 року, Series A no. 324, p. 49, пункт 161, та «Кая проти Туреччини» (Kaya v. Turkey) від 19 лютого 1998 року).

Відсутність будь-якого правдоподібного виправдання причин вчасного незібрання важливих доказів, коли це було можливо, має бути, на мій погляд, розглянута з особливою увагою. Фактично, семирічний строк провадження продемонстрував якщо не навмисні відмови та не проведення вчасного та належного розслідування і невиконання вказівок національних судів щодо вжиття необхідних заходів з метою розслідування стверджуваних актів катування, то можливість хоча б для деяких представників держави уникнути покарання в результаті спливу часу.

За таких обставин жертва стверджуваного катування буде і надалі принижуватися тим фактом, що відкрита відмова проводити розслідування стала причиною нерозгляду Судом справи та обмеження його ролі вивчення документів, що може бути визначена як «змова на вчинення незаконних дій або толерантне ставлення до них».